

panelið

Einki stendur í stað

Í dag:

Hanna Lisberg lærarinna

Gjøgnum tíðirnar hava reimingar og reringar ávirkað samfelagið og soleiðis eisini tað fólk, ið her hevur búð.

Tá livskor og viðurskipti broytast, kemur ein nýggj tíð. Og skiftan av tíðum er so ein táttur av søgu okkara. Ein táttur er hin politiski, ein annar hevur við tað dagliga livið at gera.

Mær er litið upp í hendi at skriva eitt sindur um bygdamening. Hetta er eitt áhugavert tiltak, sum her bert leysliga skal verða nomið við. Nevnt varð eisini, at gott var, um nomið var eitt sindur við flytan av bygd í bý. Her er vert at leggja sær í geyma, at tað ikki eru so øgiliga nógv ár síðan, at tað var liviligari á bygd enn í Havn. — Eg fari helst ikki skeiv, tá eg sigi, at lógin um, at havnarfólkum varð loyvt at bidda, ikki er farin úr gildi enn.

Tað var ikki stuttligt at vera ognarleysur, tá einasta vinna, ið talast kundi um, var landbúnaður.

Átti tú onga ull (sum tá var Føroya gull) var ein útvegur, umframt at bidda, at leita eftir lesull. Sagt varð, at ikki var tað skjáldan at farið varð í toku, tá var ofta í meira lagi í posanum, enn vanligt.

Í Føroyum hava fólk altíð arbeitt hart fyri at kunna liva. Men tá foreldur, abbar og ommur, dag og dagliga samanbera ungdomin fyrr og nú fyri at undirstrika, at tey ungu í dag einki gera, so tykir mær hetta skeivt, tí ungdomurin í dag hevur onga skuld í, at viðurskiptini eru broytt, sum tey eru.

Nakað annað er, at vit siga teimum frá, hvussu tað var í okkara tíð. Tí

ætli eg her at siga eitt sindur frá, hvørjar broytingar eru mær fremst í minni, frá tí eg var barn til dagin í dag.

Í 1930-árunum vóru trøngar tíðir hjá fólki allar staðir, men tað var onga tíð so hjá okkum, at vit manglaðu nakað, hóast mangan var smátt og tá serliga sjúka gjørdi seg galdandi.

Kortini standa 30-árinu ógvuliga ljós fyri mær, sum nakað spennandi og læruríkt. Tað var ikki minst avbygda fiskagentunum, sum komu til Vágs, fyri at takka. Tær búðu í fiskahúsum: Brimborg, Kikkeneborg, Holborg, í Sjúðrhúsi o.s.fr.

So skjótt, tær komu, vóru vit børn har, og við hvørt vóru onkrir ungir stavnar har, sum hildu seg hava størri rætt at koma har enn vit. Men har var hugnaligt, har var mong kærleiksvisan skrivað upp í bók og sungin. Við hvørt hevði onkur grammofon, og tá varð farið upp á gólv. Nú mugu tit ikki halda, at tað var bert dansur og spæl, nei, tær lærdu okkum at binda og ikki minst at hekla. Sanniliga, tær vóru dugligar.

Sluppinar vóru nógvar á Vágssfirði, men ikki var altíð nógv fiskað, men sjálvt um nógv varð fiskað, so var úrtøkan sum Harra Guð veit. Keypt varð og skrivað, tí pengar vóru ikki latnir fólki fyri stríð og strev, og úrslitið var, at tey flestu høvdu keypt meira enn tey áttu fyri.

Í 1939 kom fyrsta verkfall, eg minnst, og situr mær týðiliga í minni. Og var tað fyri at fáa lönngjaldstovu.

Frammanundan hevði

tað verið so, at skuldi tú t.d. gjalda streym, mátti tú at biðja arbeiðsgevaran um pening. Meg minnst eina ferð, eg var farin at biðja um 2 krónur. Handilsmaðurin spyr: »Hvat skulu tey brúka 2 kr. til?« Tað visti eg ikki. »Far so heim aftur og spyr,« svaraði hann. Komin oman í trappurnar, móti eg manni, sum spyr, hví eg siggi so misnøgd út. Honum varð sagt frá úrsliti minum. »Hví segði tú ikki, at tað rakar ikki hann?« Vit vóru lærd ikki at svara vaksnum fólki aftur, so hetta samsvaraði ikki. Kortini stóð eg bert litla løtu, so upp aftur. Handelsmaðurin vendi sær móti mær og spyr: »Hvat skuldu tey brúka 2 kr. til?« Tað rakar ikki tygum,« svaraði eg kvikliga, men samstundis hvakk eg við, tí eg hevði brúkt munn. Handelsmaðurin sveiggjaði nevan fyri andlit mitt og segði: »So, tú ert longu vorðin ein av hesum forbannaðu bolsjevikkunum.«

Slikar og verri móttøkur fingur fólk við hvørt, og tí var tað, at ynskið og kravið kom um at fáa lönngjaldstovu. — Eftir nógvi stríð, men gott samanhald, eydnaðist tað at fáa hesa lönngjaldstovu.

Kríggið kom og tær stórbroytingar sum við slikum fylgja.

Vágsbygd var fyri stórum missum, nóg skip og nógvar manningar fórust. Men figgarliga kom bygðin at vera væl fyri. Tað var nógvar heimaútróður. Meg minnst mangt kvøld, tá øll keini var avtakin við fiski líka niðan móti brekkuni, sum gongur niðan frá keiini. Har vaskaðu teir niður í skip, sum »lógu til.« Sjálv lut-

tók eg, eg rippaði húkar og við hvørt egndi eg eisini, hóast tað av summum monnum varð hildið ræðuligt, tí tann pátrúgv var, at konufólk skuldi einki hava at gera við bát ella fiskireiðskap.

So er kríggið liðugt. Vit fáa heimastýrislóg, vit fáa Marshallhjálp, samstundis sum vit eisini áttu fremmandagjaldoyna í Bretlandi. Framskygdir menn dugdu at siggja, at tað, sum tá kravdist fyrst og fremst var, at fiskiveiðiflotin varð endurnýggjaður.

Hetta er so tað, sum aftur kemur at broyta livihátt og -kor fólksins. Tær størru bygdirnar fáa sær fiskifer, fær, sum kunnu veiða alt árið. Hvat var so at gera? Jú, ein partur av fólki flutti úr óhøgligum bygðum til størplássini, og verður tað, sum vitiligt er, yngra fólkið, sum flytur. Hetta fór at vera tann vissi deyði hjá mangari litlari bygð, um ikki menn aftur tá vóru framskygdir og dugdu at siggja, at samferðsluviðurskiptini máttu útbyggjast. Summar bygdir lógu soleiðis fyri, at tað ikki var komandi til ella frá uttan eftir sjónum ella til gongu.

Kortini hoyra og siggja vit dag og dagliga á byrgdalfólk finnst at, at pengar verða tveittir burtur til havna- og vegagerð. Hesi fólk hava ikki roynt, hvat tað er at búgva á einum isoleraðum stað, og soleiðis ongar møguleikar hava at velja í, jú, tveir: flyta ella doyggja í hungri.

Mær rennur eina aðra stórbroyting í huga.

Til lögtingsvalið í 1958 var undirritaða ein av teimum, sum gekk hús úr

húsi at bera eina heilsan frá Føroya Javnaðarflokki — hetta vóru boðini um, at flokkurin hevði sett sær sum mál at fáa lóg um fólkapensión í gildi í Føroyum. Tann móttøka, vit fingur var ógvuliga ymisk. Summa staðni vælsignaðu fólk okkum, og aðrar staðir forbannaðu tey okkum og teir, sum sent okkum høvdu.

Tað sigur seg sjálvt, at hetta var ótrúligt hjá teim gomlu, at tey, tá lógin var komin í gildi, bert skuldu taka í móti pengum — tey, sum frá barnaárum høvdu strevast og stríðst fyri litið og lætt, nú á gamalsaldri skuldu fáa pening bornan upp í hendur. Tað vóru tey, sum hildu tað vera skomm, ja sum at liva av kommununi, men so við og við skiltu tey, at tað var ein rættur fyrri ell.

Onga tíð koma vit á mál í stremban okkara — hver tíð kemur við sínari avbjóðing.

Í 1974 varð borgarstjórnin í Havn spurður í eini samrøðu í Kommunitiðindi: Misreikir landið uppgávu sína mótevgis kommununum?

Svarið var ikki ja ella nei, men vit fáa ta fatan, at vandi er á ferð — tað kommunala sjálvstýrið er í vanda.

Bygdirnar, sum tær flestu hava minni enn 1000 íbúgvavar, eru hart fyrispentar, og tí vóna vit, at tað altíð koma at sita skynsom fólk við ræðið, sum gera alt fyri at stuðla kommunurnar og alla ta menning, sum tørvar er á. Einstaklingurin í samfelagnum er ein eind og sterkari henda eind er, sterkari gerst heildin.

Tað má gerast so livligt sum gjørligt, so vit kunnu

Í panelgreinini viðger Hanna Lisberg millum annað ymsar broytingar, sum eru farnar fram í føroyska samfelagnum frá tí hon var barn til í dag.

varðveita bygdirnar. Tiltøk, sum kunnu fylla frítíðina út, mugu ikki verða gloymd.

Í 1939 kom vegasamband millum Fámjin og Tveroyri, og gott tað sama, tí uppiløgudagarnir kundu vera mangir. Meg minnst veturin 1949/50. — Menn vóru komnir heim úr Grønlandi — eingin minstaløn var tá komin í gildi, og teir, sum ikki høvdu fiskað væl, vóru illa fyri. Útróðurin var lítill og eingin. Sambandið eystureftir hjálpti uppá úrtøkuna. Men tað var ein bági — tað unga fólkið vildi hava okkurt til ítriv um kveldarnar, tá fóru tey ofta eystur um.

Hetta dæmið ikki tí tilkomna fólkinum, at tað varð koyrt so nóg, og at tey vóru so sjáldan heima í bygðini. Hesi fólk taka seg saman um at gera eitt felagshús í bygðini, tað var hvørt einasta hús, sum tók undir við tiltak-

Framhald á síðu 11

Vágsbygd var fyri stórum missi undir kríggnum. Nóg skip og nógvar manningar fórust. Men figgarliga var bygðin væl fyri, tí har var nógvar heimaútróður

Ullin er ein av teimum fáu rávørunum vit hava. Tað er ófatuligt, at ikki meira er sett inn uppá at framleiða burtur úr hesi rávøruni, skrivur Hanna Lisberg